

Van Oslo tot Syrië. Twintig jaar tussen hoop en chaos in het Midden-Oosten

De voorbije zomer domineerden Syrië en Egypte het wereldnieuws. Twintig jaar geleden ging de aandacht ook naar het Midden-Oosten, maar dan naar Israël en Palestina. Op 13 september 1993 ondertekenden beide partijen het Oslo I-akkoord. De wereld juichte, maar de verwachtingen raakten nooit ingelost. Eind juli 2013 startte de Amerikaanse buitenlandminister John KERRY opnieuw onderhandelingen. Maar valt er in de huidige situatie iets te hopen?

HOOP VOOR DE DUUR VAN EEN HANDDRUK

Bijna lyrisch werd Bill Clinton, president van de Verenigde Staten, die maandag 13 september 1993. Hij zag Yasser Arafat, de leider van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO), en Yitzhak Rabin, eerste minister van Israël, de Oslo I-akkoorden ondertekenen en sprak over „een moment van hoop voor de mensen van het Midden-Oosten en eigenlijk voor de hele wereld”. Velen deelden zijn verwachtingsvol gevoel. Het beeld van beide leiders die elkaar de hand schudden, ging de wereld rond.

Het conflict tussen Israël en de Palestijnen sleepte op dat moment al 45 jaar aan. Vijf jaar eerder, in 1988, riep de PLO de staat Palestina uit en eiste zowel de Gazastrook als de Westelijke Jordaanoever

Op 13 september 1993 sprak Yitzhak Rabin over een kans voor de vrede, over vrijheid en liefde

terug, de twee gebieden die Israël in 1967 innam. Onderhandelingen, gestart in Madrid in 1991 en voortgezet in Washington, draaiden in cirkels en boden weinig hoop op vooruitgang. Dat het op dat moment voor Israël's bij wet verboden was om met iemand van de PLO te praten, hielp uiteraard ook niet.

In januari 1993 echter ging in de Noorse hoofdstad Oslo een reeks informele, geheime gesprekken van start. Drie PLO-vertegenwoordigers en twee Israëlische academici ontmoeten er elkaar tientallen keren, terwijl de gesprekken in Washington voor de vorm bleven doorgaan. Initiatiefnemers waren Yossi Beilin, de Israëlische onderminister van Buitenlandse Zaken, en Terje Larsen, een Noorse sociale wetenschapper die op dat moment aan het hoofd stond van een belangrijk vredesinstituut.

De bescheiden bedoeling van de bijeenkomsten was dat de onderhandelaars een informeel document zouden opstellen

dat de basisprincipes zou vastleggen voor toekomstige besprekingen. In de loop van 1993 verving Israël de aanvankelijke onderhandelaars door een officiële delegatie. Op 20 augustus was het akkoord klaar.

Bepaalde kernpunten van het akkoord betekenden daadwerkelijk een flinke stap voorwaarts. Allereerst erkenden de staat Israël en de PLO elkaar wederzijds. Daarnaast plande het akkoord de terugtrekking van de Israëlische troepen uit de Gazastrook en uit Jericho. En tot slot stonden de onderhandelaars ook achter de oprichting van een Palestijnse Autoriteit, een verkozen regering die in de ontworpen gebieden de orde zou bewaken.

Drie weken later stonden Yasser Arafat en Yitzhak Rabin tegenover elkaar tijdens de befaamde, historische ceremonie in Washington. „Wij verlangen niet naar wraak”, sprak Rabin nadat hij de principeverklaring ondertekende. „We koesteren geen haat tegenover jullie. We houden van jullie, onze mensen. Mensen die een huis willen bouwen, een boom willen planten en zij aan zij willen leven, waardig, met mededogen en als vrije mensen. Vandaag geven we vrede een kans en zeggen we: genoeg. Laten we bidden dat er een dag komt waarop wij allen de wapens vaarwel zeggen.”

De Oslo-akkoorden leverden Arafat en Rabin in 1994 de Nobelprijs voor de Vrede op. Iets meer dan twee jaar na zijn mooie woorden werd Yitzhak Rabin echter vermoord door Yigal Amir, een Israëlische tegenstander van de akkoorden. Precies twintig jaar later lijken zowel de woorden als de akkoorden verder af dan ooit.

Josefien VAN HUFFEL

1993. Aangemoedigd door Bill Clinton schudden Israëlisch premier Yitzhak Rabin en PLO-leider Yasser Arafat elkaar de hand. © Reporters

2013. Terwijl Israël's en Palestijnen voor het eerst in vele jaren opnieuw praten over vrede, staat de regio op springen. In Israël worden gasmaskers uitgedeeld tegen een eventuele gifaanval vanuit Syrië. © Imagelob

DOOR 'STAP VOORUIT' NAM HET GEWELD TOE

Een periode van vijf jaar voorzagen de Oslo I-akkoorden voor de uitvoering van de gemaakte afspraken. Aanvankelijk leken beide partijen daadwerkelijk stap voor stap naar elkaar toe te groeien. In mei 1994 droeg Israël de controle over Gaza en Jericho officieel over aan de Palestijnen. Anderhalf jaar later volgden de Oslo II-akkoorden, waarin Israël onder meer beloofde dat het zich zou terugtrekken uit dichtbevolkte gebieden op de Westelijke Jordaanoever.

De definitieve afronding van het vredesproces liet echter op zich wachten. Een eerste vertragende factor was dat de Israël's onophoudelijk Joodse nederzettingen bleven bouwen en uitbreiden in Palestijns gebied.

Een andere dat Palestijnse organisaties zoals Hamas, die tegen de akkoorden waren, geregeld gewelddadig uit de hoek kwamen.

In 2000 nodigde de Amerikaanse president Bill Clinton PLO-leider Yasser Arafat en de nieuwe Israëlische premier Ehud Barak uit in Camp David, het presidentieel zomerverblijf. De onderhandelingen waren een kwestie van alles of niets. Het werd het laatste en dat luidde ook officieel het mislukken in van de Oslo-akkoorden.

Eind september 2000 volgden massale demonstraties en gewelddaden van de Palestijnen, zowel in eigen gebied als in Israël, en een prompte reactie van het Israëlische leger. De zogenaamde Tweede Intifada duurde tot 2005. Aangezien er na de Oslo-akkoorden gemiddeld meer slachtoffers vielen dan voordien, besluiten sommigen dat beide partijen er slechter van werden.

Achteraf bekeken noemen velen de akkoorden ook „te vrijblijvend”. „Het grootste probleem van de vredesonderhande-

ling waren de verschillende posities over het einddoel ervan”, stelde Ludo De Brabander van Vrede vzw onlangs in een analyse. „In Oslo waren daarover geen duidelijke afspraken gemaakt. Voor de Palestijnen moest Oslo leiden tot de volledige ontruiming van alle Palestijnse gebieden en de oprichting van een Palestijnse soevereine staat met Oost-Jeruzalem als hoofdstad. Zowel uit de voorgeschiedenis, het nederzettingenbeleid, als uit de onderhandelingen zelf bleek dat Israël zich verzet tegen een volledige ontruiming.”

„Oslo strooide vooral veel zand in de ogen. De term 'vredesproces' was nooit echt van toepassing”

„Oslo heeft vooral veel zand in de ogen gestrooid”, besluit Ludo De Brabander. „Hoewel over dit onderhandelingsproces nog altijd in termen van een 'vredesproces' wordt gesproken, wijst alles erop dat die term nooit echt van toepassing was.”

Niet iedereen beschouwt de Oslo-akkoorden, twintig jaar na datum, als een totale mislukking. Sommigen onthouden vooral dat de PLO en Israël toen voor het eerst met elkaar praatten en dat de Palestijnse Autoriteit er zonder Oslo niet was gekomen. De toekomst moet uitwijzen of in 1993 een stap vooruit werd gedaan, dan wel een stap in het duister. (JVH)

NIEUWE GESPREKKEN IN VOLLE CHAOS

Na een jarenlange winter in de relaties tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit kwamen beide partijen op uitnodiging van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry eind juli opnieuw bijeen voor vredesgesprekken in Washington. Intussen vonden ook al ontmoetingen plaats in het conflictgebied. Ze verlopen in het geheim en er lekken maar weinig commentaren uit naar de pers. Voorlopig houden de gesprekspartners het erop dat ze de gesprekken ernstig nemen en bereid zijn om tot een oplossing te komen. Israël liet als teken van goede wil 26 Palestijnse gevangenen vrij en beloofde naargelang het verloop van de gesprekken te komen tot de vrijlating van 104 gevangenen. De Palestijnen beloven hun aanvraag tot erkenning in de Verenigde Naties voor de duur van de gesprekken uit te stellen.

Toch is er weinig hoop voor Kerry's initiatief. Beide partijen blijven immers het einddoel van de onderhandelingen anders interpreteren. De Israëlische onderhandelaar wil dat het geweld eindigt, de Palestijnse ziet de oprichting van een volwaardige staat als einddoel. Pal daartussen staat het letterlijk huizenhoge probleem van de Israëlische nederzettingen op Palestijns grond-

gebied, dat een leefbare Palestijnse staat nu eigenlijk al onmogelijk maakt. Ook in dit prille stadium van vredesgesprekken blijft de Israëlische overheid overigens de bouw van duizenden wooneenheden goedkeuren, een klap in het gezicht van de onderhandelingspartner. Dat de Palestijnse vertegenwoordiger niet meteen wegliep van de onderhandelingstafel, kan wijzen op vastberadenheid om een oplossing te vinden of op zwakte. Tussen haakjes, de bouwvallers zijn meestal Palestijnen, die toch iets moeten doen om brood op de plank te krijgen.

De ongelijke machtsverhouding tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit vormen een slecht uitgangspunt voor vredesgesprekken. Dat was al zo ten tijde van de Oslo-akkoorden, maar de situatie is er zeker niet op verbeterd. Door de nederzettingen is de demografische verhouding tussen Israël's en Palestijnen in Oost-Jeruzalem, dat de hoofdstad van een Palestijnse staat moet worden, intussen minder duidelijk in het voordeel van de Palestijnen. Hun onderling verdeeldheid, met Hamasbestuur in de Gazastrook en Fatah op de Westelijke Jordaanoever, maakt hen er ook niet sterker op. En dan zijn er nog de recentelijk opgedreven arrestaties van vermoedelijke terroristen

door Israëlische troepen in vluchtelingkampen op de Westelijke Jordaanoever, die tonen wie er echt baas is op Palestijns grondgebied.

Wat bezielt John Kerry om in die omstandigheden vredesgesprekken te proberen forceren? Is hij hopeloos naïef? Waarom zich uitsloven voor een gebied van alles bijeen nauwelijks 30.000 vierkante kilometer, terwijl allereerst buurland Syrië, maar ook Egypte en Libanon alle aandacht opeisen? Welke kans maakt de vrede in een regio waar elk moment een multilaterale oorlog kan uitbreken?

Dat het Israëlisch-Palestijns conflict een voedingsbodem vormt voor veel islamextremisme, is bekend. Vrede in het Heilig Land zou voor de hele wereld meer veiligheid en stabiliteit betekenen. Maar denken dat dit bereikt kan worden in negen maanden tijd – de periode vooropgesteld door de onderhandelaars – en intussen ook al een positieve invloed kan uitoefenen op de chaos in de regio, is ondenkbaar. Veel aannemelijker is dat de situatie in de buurlanden de realiteit in Israël en de Palestijnse gebieden zal bepalen.

Lieve WOUTERS